

Ekspertyza herpetologiczna z wizji lokalnej zbiornika wodnego w Rzęśniku

Opracowanie:
dr Tomasz Łaciak
mgr Małgorzata Łaciak

Kraków 2016

Celem wizji lokalnej była kontrola zbiornika wodnego pod względem występującej w nim batrachofauny oraz próba waloryzacji stanowiska. Kontrolę przeprowadzono 23 maja 2016 roku.

Opis stanowiska

Zbiornik zlokalizowany jest w miejscowości Rząśnik w powiecie wyszkowskim, w województwie mazowieckim. Charakteryzuje się regularnym, owalnym kształtem; jego powierzchnia to ok. 0,3 ha. Zbiornik jest niezbyt głęboki; jego średnia głębokość to 1,5 -2 m. Brzegi zbiornika są dość wysokie i nachylone w kierunku lustra wody. Jedynie od strony zachodniej brzeg stanowi pionowy, betonowy, częściowo uszkodzony mur, zabezpieczający drogę asfaltową przed osunięciem się. Od strony południowej brzeg jest nachylony łagodniej, jest również regularnie koszony. Od strony wschodniej brzeg porasta roślinność trawiastą i zielną, natomiast od strony północnej jest gęsto zakrzaczony. Wokół zbiornika rosną wysokie, pojedyncze drzewa, w ilości kilkunastu sztuk. Linia brzegowa z reguły dobrze widoczna. Częściowo w strefie przybrzeżnej występuje pas trzcinowisk i tataraków o szerokości do 2 metrów od brzegu, który miejscami przysłania nieco linię brzegową. Dno zbiornika pokrywa gruba warstwa mułu i materii organicznej. W zbiorniku zatopiona jest również spora ilość różnej wielkości gałęzi opadłych z pobliskich drzew. Lustro wody bywa okresowo pokryte nawet w całości rzęsą wodną. Zbiornik jest dobrze nasłoneczniony, choć częściowo zacieniają go okoliczne drzewa.

Teren wokół zbiornika (od strony wschodniej, południowej i zachodniej) jest ogrodzony siatką oraz otoczony betonowym murkiem o wysokości od kilku do kilkudziesięciu centymetrów. W jednym tylko miejscu, od strony południowo-zachodniej w murku znajduje się przepust, którym woda opadowa wpływa z drogi na teren zbiornika. Szerokość ogrodzonego terenu wokół zbiornika waha się od 1 do kilku metrów. Od strony wschodniej znajduje się (wyschnięty w dniu kontroli) odpływ wody z sąsiedniego ujęcia wody. Otoczenie zbiornika to głównie tereny zurbanizowane. Jedynie od strony zachodniej istnieje utwardzona droga oraz kilkunastometrowej szerokości pas nieużytków. Od strony wschodniej natomiast znajduje się głębinowe ujęcie wody służącej do celów bytowych. Od strony północnej znajdują się nieużytkowane budynki gospodarcze, a od strony południowej bloki mieszkalne.

Metodyka

Główną metodą ustalania składu gatunkowego płazów była obserwacja bezpośrednia zbiornika. W ten sposób stwierdzono obecność dorosłych osobników niektórych gatunków płazów oraz jednego gatunku gada. Prowadzono również odłowy czerpakiem herpetologicznym. Tą metodą stwierdzono obecność osobników dorosłych, jak i form larwalnych płazów. Uzupełnieniem tych metod były nasłuchy i rejestracja głosów godowych. W ten sposób stwierdzono obecność dorosłych osobników (samców) płazów bezogonowych. Obserwacja bezpośrednia prowadzona była na całym obszarze zbiornika oraz w jego bezpośrednim otoczeniu (na ogrodzonym terenie). Odłowy czerpakiem herpetologicznym

prowadzone były w kilku wybranych miejscach, o zróżnicowanej roślinności, głębokości oraz nasłonecznieniu.

Omówienie stwierdzonych gatunków

Ropucha szara - *Bufo bufo*

W wyniku obserwacji bezpośredniej odnotowano jednego osobnika ropuchy szarej. Był to osobnik młodociany. Zlokalizowano go na wschodnim brzegu, w okolicy wybetonowanego, wyschniętego dopływu wody do zbiornika (ze wspomnianego wcześniej głębinowego ujęcia wody). Za pomocą odłowów czerpakiem herpetologicznym stwierdzono natomiast obecność kilkuset larw należących do tego gatunku.

Żaba wodna - *Pelophylax esculentus*

Gatunek ten stwierdzono dzięki wszystkim trzem metodom badań: obserwacji bezpośredniej, odłowom czerpakiem herpetologicznym oraz nasłuchom. W ten sposób stwierdzono obecność kilkudziesięciu osobników dorosłych. Płazy zlokalizowane były głównie w środkowej części zbiornika jak i również w strefie przybrzeżnej i przy brzegach (w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej).

Żaba jeziorkowa - *Pelophylax lessonae*

Podobnie jak w przypadku żaby wodnej, także żabę jeziorkową stwierdzono za pomocą wszystkich trzech metod badawczych. Również obszar występowania osobników żab jeziorkowych pokrywał się z obszarem występowaniem osobników żab wodnych. Żaby te znajdowały się przy brzegu w sąsiedztwie lustra wody od strony południowej i zachodniej, rzadziej od strony wschodniej i północnej. Duża ilość tych żab znajdowała się również na środku zbiornika.

Jaszczurka zwinka - *Lacerta agilis*

Za pomocą obserwacji bezpośredniej stwierdzono obecność dwóch osobników tego gatunku. Jeden osobnik znajdował się na skoszonej trawie w okolicach betonowego murku od strony południowej. Drugi osobnik stwierdzony został poza terenem ogrodzonym, po zachodniej stronie od zbiornika, na usypanym kopcu z ziemi i gruzu. Obydwa te miejsca były dobrze nasłonecznione.

Waloryzacja zbiornika

Charakterystyka opisywanego zbiornika sprzyja występowaniu stwierdzonych w nim gatunków płazów. Zróżnicowane brzegi oraz duża ilość roślinności wodnej sprawiają, że płazy mają dogodne warunki do bytowania. Zróżnicowana głębokość, a co za tym idzie płytsze i cieplejsze strefy zbiornika sprzyjają odbywaniu godów i rozmnażaniu się płazów. Właściwości opisywanego stanowiska stwarzają również dogodne warunki dla potencjalnie występujących tam innych gatunków płazów i gadów, nie stwierdzonych podczas jednodniowej wizji herpetologicznej. Do takich gatunków należy np. żaba trawna *Rana temporaria* traszka zwyczajna *Lissotriton vulgaris* oraz zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*.

Zagrożenia dla batrachofauny

Oprócz dogodnych warunków stwierdzonych na opisywanym stanowisku dostrzeżono także kilka negatywnych cech. Niewątpliwie należą do nich wybetonowany fragment zachodniego brzegu, gdyż stanowi on pionową barierę dla płazów, uniemożliwiającą ich wydostanie się na brzeg od tej strony. Uwarunkowane to jest jednak wzmocnieniem brzegu, przy którym znajduje się droga asfaltowa. Dodatkowo, barierą uniemożliwiającą lub w bardzo dużym stopniu ograniczającą migracje płazów do i ze zbiornika jest otaczający cały teren betonowy murek. Nie stanowi on natomiast przeszkody dla stwierdzonych tam osobników jaszczurek oraz potencjalnie występujących tam osobników zaskrońców.

Zalecenia ochronne

Najdogodniejszą formą udroźnienia szlaków migracyjnych płazów wokół zbiornika byłaby całkowita likwidacja wspomnianego murku okalającego staw. Jeśli jednak nie będzie to możliwe z przyczyn ekonomicznych, zaleca się wykonanie co kilka metrów przerw w murku o szerokości kilkunastu lub kilkudziesięciu centymetrów. Pozwoli to na w miarę swobodną migrację pomiędzy tym, a innymi zbiornikami i ciekami wodnymi znajdującymi się w tej miejscowości (w odległości ok. 150 m. oraz 500 m. na północny-zachód znajdują się dwa zbiorniki wodne, natomiast ok. 400 m. na północ i ok. 500 m. na wschód znajdują się cieki wodne oraz tereny podmokłe).

W obecnej chwili, występujące w zbiorniku płazy narażone są także na drapieżnictwo ze strony występujących tu ryb. Dotyczy to w sposób szczególny takich form rozwojowych, jak kijanki, które są dla ryb łatwym i atrakcyjnym celem polowań. W zależności więc od docelowego przeznaczenia zbiornika należy uwzględnić fakt, iż zarybianie będzie wiązało się z obniżeniem jakości siedliska dla batrachofauny.

Najważniejsza literatura:

Berger L. 2000. Płazy i gady Polski. Klucz do oznaczania. PWN. Warszawa-Poznań.

Berger L. 2008. Chrońmy europejskie żaby zielone. Fundacja Biblioteka Ekologiczna w Poznaniu.

Głowaciński Z., Rafiński J. 2003. Atlas Płazów i Gadów Polski. Status – Rozmieszczenie – Ochrona. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Warszawa – Kraków.

Juszczyk W. 1987. Płazy i gady krajowe. Cz. II Płazy. PWN.

Dokumentacja fotograficzna:

Fot. 1. Widok ogólny stanowiska od strony pd-zach.

Fot. 2-3. Widok ogólny stanowiska od strony półn-zach (zdj. po lewej) i półn-wsch (zdj. po prawej).

Fot. 4-5 . Ropucha szara - po lewej stronie osobnik młodociany, po prawej - stadia larwalne (kijanki).

Fot. 6-7 . Żaby zielone zaobserwowane na stanowisku. Po prawej: strona brzuszna żaby jeziorkowej wybarwiona jest na kolor biały.

Fot. 8 . Stanowisko jaszczurki zwinki poza terenem ogrodzonym

Fot. 9 . Betonowy brzeg oraz ogrodzenie z murkiem od strony zachodniej.